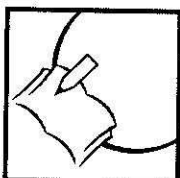

حق بر اعتراض مسالمت آمیز

محمد رضا بنایی

سرشناسه	: بنایی، محمد رضا،
عنوان و نام پدیدآور	: حق بر اعتراض مسالمت آمیز
مشخصات نشر	: قم: اسماعیلیان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۹۷-۱-۹۴
وضعیت فهرست	: فبیای مختصر
یادداشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
یادداشت	: کتابنامه.
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۸۲۵۲۶۹

حق بر اعتراض

قم - خیابان معلم - میدان روح الله - تلفن: ۳۷۷۴۴۲۱۲ - ۰۲۵ - ۳۷۷۴۱۶۲۱ - ۰۲۵
محمد رضا بنایی
ناشر: اسماعیلیان
سال و نوبت چاپ: ۱۳۹۴ / اول
شمارگان: ۱۰۰۰
چاپخانه: نینوا
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۳۹۷-۱-۹۴

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
فصل اول: مفهوم، مبانی و حدود حق بر اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۱۵
مبحث اول: مفهوم، انواع و تاریخچه حق بر اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۱۷
گفتار اول: مفهوم، انواع، پیشینه و ماهیت حق بر اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۱۷
بند اول: تعریف و تبیین مفهومی حق بر اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۱۸
الف. تعریف حق در حق بر اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۱۹
ب. مفهوم حق بر اعتراض.....	۲۰
ج. مفهوم مسالمت‌آمیز بودن.....	۲۴
د. مفهوم حق بر اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۲۵
بند دوم: انواع و علت‌های اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۲۹
الف. اعتراض درستی - بنیاد.....	۳۱
ب. اعتراض عدالت - بنیاد.....	۳۲
ج. اعتراض سیاست - بنیاد.....	۳۳
بند سوم: پیشینه حق بر اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۳۶
گفتار دوم: ماهیت حق بر اعتراض مسالمت‌آمیز.....	۴۲
بند اول: حق بر اعتراض از نگاه حق.....	۴۲

الف. ماهیت حق در حق بر اعتراض مسالمت آمیز.....	۴۳
پ. ماهیت تعهد به رعایت حق بر اعتراض مسالمت آمیز.....	۴۵
بند دوم: آزادی زاده حق.....	۴۸
مبحث دوم: مباحث و منابع حق بر اعتراض مسالمت آمیز.....	۵۶
گفتار اول: مبانی حق بر اعتراض مسالمت آمیز.....	۵۷
بند اول: اخلاق.....	۵۸
بند دوم: کرامت انسانی و برابری.....	۶۰
بند سوم: حقوق طبیعی یا فطری.....	۶۵
الف. افلاطون.....	۶۶
ب. سیسرو.....	۶۷
ج. جان لاک.....	۶۸
گفتار دوم: منابع حق بر اعتراض مسالمت آمیز.....	۷۰
بند اول: حق اعتراض در اسناد بین المللی جهانی.....	۷۰
الف. منشور ملل متحد.....	۷۱
ب. اعلامیه جهانی حقوق بشر.....	۷۳
ج. میثاق بینالمللی حقوق مدنی - سیاسی.....	۷۷
بند دوم: حق اعتراض در اسناد منطقه‌ای حقوق بشر.....	۸۰

- الف. کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادیهای اساسی ۸۱
- ب. کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر ۸۲
- ج. منشور آفریقایی حقوق بشر و مردم ۸۳
- د. منشور عربی حقوق بشر ۸۴
- بند سوم: اسناد داخلی ۸۶
- الف. اعلامیه حقوق بشر و شهروند ۲۶ آگوست ۱۷۸۹ فرانسه ۸۷
- ب. قانون اساسی آمریکا ۸۸
- ج. قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان ۸۹
- د. قانون اساسی ایتالیا ۹۰
- ه. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۹۲
- فصل دوم: اهمیت، محدودیتها و تعلیق حق اعتراض مسالمتآمیز ۹۴
- مبحث اول: نظم عمومی بین المللی و محدودیتها و تعلیق حق بر اعتراض مسالمتآمیز
- در حقوق داخلی ۹۵
- گفتار اول: نظم عمومی بینالمللی ۹۵
- بند اول: قاعده آمره ۹۷
- بند دوم: تعهدات عام الشمول ۱۰۰
- گفتار دوم: محدودیتها و تعلیق حق بر اعتراض مسالمتآمیز در حقوق داخلی ۱۰۵

- بند اول: اصول محدودیت در اسناد داخلی..... ۱۰۶
- الف. اعلامیه حقوق بشر و شهروند ۱۷۸۹ فرانسه..... ۱۰۶
- ب. قانون اساسی آمریکا..... ۱۰۷
- ج. قانون اساسی آلمان..... ۱۰۸
- د. قانون اساسی ایتالیا..... ۱۱۰
- ه. قانون اساسی ایران..... ۱۱۱
- بند دوم: تعلیق حق در اسناد ملی..... ۱۱۲
- مبحث دوم: محدودیتها و تعلیق حق بر اعتراض مسالمت آمیز در حقوق بینالملل. ۱۱۵
- گفتار اول: اصول محدودیت بر حق بر اعتراض مسالمت آمیز..... ۱۱۶
- بند اول: طرح بحث..... ۱۱۷
- الف. چارچوب حقوقی اعمال محدودیت در حقوق بشر..... ۱۱۷
- ب. محدودیتها و تعلیق حقوق بشر..... ۱۱۸
- بند دوم: اصل قانونی بودن..... ۱۲۱
- بند سوم: مشروع بودن هدف..... ۱۲۹
- الف. نظم عمومی..... ۱۲۹
- ب. تعارض حقوق..... ۱۳۱
- ج. امنیت ملی..... ۱۳۳

- بند چهارم: اصل ضرورت دموکراسی ۱۳۷
- گفتار نهم: تعلیق حق بر اعتراض مسالمت آمیز ۱۴۰
- بند اول: وضعیت اضطراری ۱۴۱
- بند دوم: اصل تناسب ۱۴۵
- بند سوم: موقتی بودن ۱۴۶
- بند چهارم: شرایط اعمال حق شرط ۱۴۶
- فصل سوم: ضمانت اجرای حق بر اعتراض مسالمت آمیز در حقوق بین الملل ۱۴۹
- مبحث اول: تعهدات بینالمللی دولتها در قبال حق بر اعتراض مسالمت آمیز ۱۵۱
- گفتار اول: معاهدات المللی ۱۵۳
- بند اول: پذیرش معاهده و اصل وفای به عهد ۱۵۳
- بند دوم: سلسله مراتب معاهدات ۱۵۷
- گفتار دوم: عرف و اصول کلی حقوقی ۱۶۰
- بند اول: عرف ۱۶۰
- بند دوم: اصول کلی حقوقی ۱۶۴
- مبحث دوم: تضمینها و ضمانت اجرای بین المللی ۱۷۰
- گفتار اول: تضمینات حق بر اعتراض مسالمت آمیز در سازمان ملل متحد ۱۷۱
- بند اول: شورای حقوق بشر ۱۷۱

بند دوم: کمیته حقوق بشر.....	۱۷۹
بنگه سوم: شورای امنیت.....	۱۸۲
گفتار دوم: ضمانت اجرای نقض حق بر اعتراض مسالمت آمیز در حقوق بین الملل	
.....	۱۸۷
بند اول: دیوان بین المللی دادگستری.....	۱۸۷
بند دوم: دیوان بینالمللی کیفری.....	۱۹۲
بند سوم: صلاحیت حقوقی و کیفری دولتها.....	۱۹۷
مبحث سوم: حقوق و تکالیف معترضین.....	۲۰۰
گفتار اول: حقوق معترضین.....	۲۰۱
بند اول: حق بر التزام عملی دولتها در احترام به حقوق و آزادیها.....	۲۰۱
بند دوم: حق اجتماعهای اعتراض آمیز برای برخورداری از امنیت.....	۲۰۳
بند سوم: حق بر برخورداری از حمایت.....	۲۰۶
گفتار دوم: تکالیف معترضین.....	۲۱۰
بند اول: قانونی بودن اعمال و مشروع بودن هدف.....	۲۱۰
بند دوم: مسالمت آمیز بودن اعمال اعتراض آمیز.....	۲۱۵
جمع بندی پایانی.....	۲۲۱
منابع و مآخذ.....	۲۳۲

پیشگفتار

انسان‌ها در زندگی روزمره‌شان با مسائلی روبرو می‌شوند که در اثر آن از خود واکنش نشان می‌دهند، این واکنش‌ها می‌تواند حاوی اعتراض، بی‌احترامی، خشونت، زد و خورد، کشتار و مواردی از این دست باشد؛ حتی ممکن است هیچ تناسبی بین کنش و واکنش وجود نداشته باشد. در این بین بدیهی است که این واکنش بایستی بر مدار "حق بودن" باشد تا توجه مثبت همگان را به خود جلب نماید.

از جمله این مسائلی که در زندگی روزمره انسان‌ها ممکن است به وجود آید، در رابطه فرمانروایان و فرمانبران است؛ زمانی که فرمانروایان طی حرکتی که می‌تواند شامل قانونگذاری یا تصمیمی الزام‌آور باشد، حکمی را صادر می‌نمایند، در این بین ممکن است با واکنش مردم روبرو شوند، این واکنش می‌تواند همراه با نفع طلبی و یا حاوی خواسته‌های به حقی باشد. بدیهی است، زمانی که واکنش برای نفع شخصی باشد که در برابر اکثریت به حق محدود شده است و یا آنقدر حیاتی نیستند و می‌توانند در مقابل نفع اکثری و یا هزینه حفظ آن، با توجیه موجه و جایگزینی معقول، از بین روند و همانطور بر عکس این امر، نمی‌تواند، شامل معیار بر حق بودن باشد. لذا با اینگونه واکنش‌ها می‌توان بسته به وضعیت‌شان برخورد نمود.

اما هنگامی که فرمانروایان طی حرکتی که از دیدگاه بسیاری از افراد و نهادها نیز ناعادلانه است، موارد مذکور را لحاظ نمایند و یا منافع خود را بر مردم ترجیح دهند و مواردی از این دست که در نتیجه آن، حقوق مردم را نقض نمایند و از طرف دیگر، راه‌های مقابله با آن را یا پیش بینی نکنند و یا راه‌های قانونی پیش بینی شده نیز به نتیجه عادلانه منتهی نشود، در برابر این کنش صاحبان قدرت، واکنش مردمی به حق جلوه می‌نماید.

از جمله واکنش‌هایی که مردم می‌توانند از خود نشان دهند، اعتراض‌های مسالمت‌آمیز به وضعیت موجود است. لازم به ذکر است که، در اعتراض‌های مسالمت‌آمیز، بحث تناسب بین اقدام دولتی و مردمی نمی‌تواند مطرح باشد، اما در تصمیم و هدف معترضین و اعمال‌شان مطرح است. به عبارت دیگر، اگر دولت دست به خشونت زند، معترضین مذکور نمی‌توانند، همانند زندگی روزمره خودشان که در مواقع دفاع مشروع رعایت اصل تناسب را می‌نمایند، در مواجهه با دولت نیز تناسب را رعایت نمایند و به همان اندازه دست به خشونت زنند؛ چرا که مسالمت‌آمیز بودن این را می‌طلبد.

این گونه اعتراض‌ها در تاریخ زندگی بشری بسیار اتفاق افتاده است، از جمله اینها، جدای از اینکه که به حق یا ناحق اقدام به اعتراض مسالمت‌آمیز شده است و ضمن اینکه حق برآزادی بیان، مشارکت سیاسی و تشکیل جمعیت‌ها و اجتماع‌های مسالمت

آمیز در حقوق بین الملل مورد پذیرش قرار گرفته است، در طی سال های اخیر می توان به اعتراض های مردم مصر، تونس و بحرین ، اشاره نمود.

بر حق بودن اعتراض ها، با توجه به مطالب مذکور، در وجدان بشری موجه و به حق جلوه می نماید، حال لازم است در عمل نیز به این امر پرداخته شود. بر این اساس از آنجایی که امروزه اکثر حق ها در حقوق بین الملل مورد حمایت قرار گرفته اند، بایستی دید، جایگاه حق بر اعتراض مسالمت آمیز در حقوق بین الملل چگونه است و در حقوق داخلی، چه وضعیتی دارد. در حقوق بین الملل نیز به نظر می رسد، این گونه اعتراض ها به شرط مسالمت آمیز و عادلانه بودن و در حقوق داخلی با شرط دیگر پیمودن راه های قانونی و یا منطقی بودن، با ضمانت اجرا در موارد نقض، مورد حمایت باشند.

بایستی اذعان داشت، اعتراضات مسالمت آمیز در بر گیرنده تحصن ها، اعتصابات، راه بندان ها و هرگونه تظاهرات، حرکت و جنبش آرام و مسالمت آمیز برای بیان اعتراض و مخالفت است و تنها محدود و منحصر به عدم اطاعت محض نمی گردد. لازم به ذکر است که درباره اقدام های مسالمت آمیز همچون، نافرمانی مدنی، حق بر تشکیل اجتماع و حق بر آزادی بیان، مقاله ها، پایان نامه ها و کتابهای قابل توجهی نوشته شده است، اما در مورد اعتراض مسالمت آمیز و در رابطه با حق بودن یا نبودن این اعتراض ها برای ملت ها، از منظر حقوق بین الملل و در واقع جایگاه آن در حقوق بین الملل مطالب در خور توجهی یافت نمی شود.

برای اینکه به دلایل اثبات این موضوع در حقوق بین الملل و به تبع آن در حقوق داخلی، به طور واضح، پرداخته شود. بر این اساس با مطالعه توصیفی - تحلیلی - تاریخی و استفاده از منابع کتابخانه‌ای، با انگیزه توسعه و ترویج حقوق بشر و به دلیل وقوع اعتراض‌های اخیر در کشورهای خاورمیانه، خشونت علیه معترضین و نقض حقوق بشر، به این امر طی سه فصل پرداخته خواهد شد.

فصل اول، به مفهوم، مبانی و حدود حق بر اعتراض مسالمت آمیز؛ و فصل دوم در جهت معرفی و اثبات این حق و زمینه‌ها و شیوه‌های اجرای آن، اختصاص می‌یابد. در فصل سوم، از آنجایی که هر حقی دارای ضمانت اجرا است و در موارد نقض به آن استناد می‌شود، ضمانت اجرا در حق بر اعتراض مسالمت آمیز و جایگاه حق بر اعتراض در حقوق بین الملل، پرداخته خواهد شد.